

УДК 334.02:338.2:330.34:364:504.062

**«ЗЕЛЕНА» ВІДБУДОВА УКРАЇНИ:
СПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ ЩОДО
ВІДНОВЛЕННЯ ТА ПОДАЛЬШОГО ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІЙ**

Олена Панухник; Володимир Янчинський; Олександр Курах

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,
Тернопіль, Україна*

Резюме. Викладено сутність сучасних підходів стосовно «зеленої» відбудови України на засадах детального аналізу міжнародної та вітчизняної правової бази й регулятивних механізмів у зазначеній сфері. Окрім цього, проведено аналіз кейсів розвинених країн світу щодо впровадження ефективних екологічних практик у бізнес-просторі з метою виокремлення ключових напрямів ефективної діяльності у контексті відновлення й інклюзивності розвитку територій крізь призму воєнного часу. Визначено перспективи поступу «зеленого» бізнесу у стимулюванні сталого економічного зростання, забезпеченні енергоефективності та зменшенні викидів забруднюючих речовин. Проведене дослідження сприяє формуванню бачення важливості зміцнення відносин серед зацікавлених сторін щодо повоєнного відновлення України та визначення її «зеленого» шляху до майбутнього процвітання. Визначено роль вітчизняного бізнесу в сприянні екологічно стійким та соціально справедливим шляхам розвитку. Зокрема, вважаємо, що активізація «зеленого» споживання серед малих і середніх підприємств, які сьогодні вивчено рухаються у даному напрямку, може значно підвищити шанси на досягнення економічного розквіту в контексті відновлення і прогресу країни. Акцентовано увагу на виокремленні проблем і пріоритетних напрямів «зеленої» економіки держави, оскільки масштабні руйнації інфраструктури та вітчизняного промислового комплексу спричиняють не лише всеохоплюючий занепад державної економіки, а й завдають шкоди довкіллю та соціуму. На основі проведеного дослідження окреслено перспективи подальших наукових розвідок для розроблення сукупних екологічних ініціатив взаємодії між владою, бізнесом та громадянськістю з метою підтримання інклюзивного відновлення територій. Встановлено, що стратегічними векторами «зеленої» економіки для підтримання бізнес-структур у повоєнний період має стати стимулювання «зеленого інвестування», розвиток «зеленої» інфраструктури, фінансове й консультативне підтримання малих та середніх підприємств, активізація «зеленого» споживання, а також впровадження соціально-справедливих програм.

Ключові слова: «зелена» відбудова, інклюзивність, сталий розвиток, бізнес-структура, соціальна справедливість.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.093

Отримано 26.01.2024

UDC 334.02:338.2:330.34:364:504.062

**«GREEN» BUILDING OF UKRAINE:
THE CAPACITY OF DOMESTIC BUSINESS FOR THE
RESTORATION AND FURTHER INCLUSIVE DEVELOPMENT OF
THE TERRITORIES**

Olena Panukhnyk; Volodymyr Yanchynskyi; Oleksandr Kurakh

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ternopil, Ukraine

Summary. The article outlines the essence of modern approaches to the «green» reconstruction of Ukraine, based on a detailed analysis of the international and domestic legal framework and regulatory mechanisms in this

area. In addition, an analysis of the cases of developed countries of the world regarding the implementation of effective environmental practices in the business space was carried out in order to highlight the key areas of effective activity in the context of restoration and inclusive development of territories through the prism of wartime. The prospects for the progress of «green» business in stimulating sustainable economic growth, ensuring energy efficiency and reducing emissions of pollutants have been determined. The conducted research contributes to the formation of a vision of the importance of strengthening relations among stakeholders regarding the post-war recovery of Ukraine and determining its «green» path to future prosperity. The role of domestic business in promoting ecologically sustainable and socially just ways of development is determined. In particular, we believe that the activation of «green» consumption among small and medium-sized enterprises, which today confidently move in this direction, can significantly increase the chances of achieving economic prosperity in the context of the recovery and progress of the country. Attention is focused on highlighting the problems and priority directions of the state's «green» economy, since the large-scale destruction of infrastructure and the domestic industrial complex cause not only the comprehensive decline of the state economy, but also harms the environment and society. On the basis of the conducted research, the prospects of further scientific investigations for the development of collective environmental initiatives of interaction between the authorities, business and the public in order to support the inclusive restoration of territories are outlined. It was established that the strategic vectors of the «green» economy to support business structures in the post-war period should be the stimulation of «green investment», the development of «green» infrastructure, financial and advisory support for small and medium-sized enterprises, the activation of «green» consumption, as well as the introduction of social – fair programs.

Key words: «green» reconstruction, inclusiveness, sustainable development, business structure, social justice.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.02.093

Received 26.01.2024

Постановка проблеми. В умовах російського вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року окремі регіони нашої держави сьогодні є вкрай спустошеними та майже повністю зруйнованими, що підкреслює негайну потребу держави, котра постала перед лицем раніше небачених викликів, у комплексній економічній відбудові й «зеленій» реконструкції шляхом належно профінансованих, узгоджених національних і міжнародних ініціатив. Невідкладність повноцінної відбудови України – це не просто матеріальне відновлення руїн об'єктів інфраструктури, вітчизняного промислового комплексу чи населених пунктів це нова спроба налагодження соціальних зв'язків, довіри, справедливості та єдності між людьми.

Сьогодні наша держава перебуває на стадії розроблення та просування парадигми «зеленого» відновлення й розвитку, акцентуючись, зокрема, на інклюзивному характері переходу та досліджуючи усі можливі варіанти відбудови, котрі б інтегрували економічні, соціальні й екологічні аспекти. Важлива роль у цьому процесі відводиться вітчизняним бізнес-структурам, які сьогодні чи не єдині мають змогу впроваджувати інноваційні підходи й технології з метою розроблення й реалізації нових рішень у сфері енергоефективності, відновлюваної енергетики та зелених технологій, а також виступають каталізатором утворення партнерств між громадськими організаціями, державними структурами та науковим сектором задля спільної реалізації «зелених» ініціатив та проєктів, що сприятиме сталому економічному зростанню й формуванню екологічно освіченого суспільства у перспективі.

У цілому трансформаційний наратив України показує, що потужним інструментом для «зеленої» повоєнної відбудови є концепція інклюзивного поступу, потенціал котрої виходить за межі простого економічного становлення, охоплюючи сферу екологічної стійкості – невіддільного аспекту на шляху країни до прогресу та європейського процвітання задля надання рівних можливостей усім верствам суспільства. З цією метою – для формування траєкторії «зеленої» стратегії на засадах інклюзивності, держава повинна сприяти залученню всіх зацікавлених сторін до проведення діалогу, створюючи сприятливі умови для його ефективності.

Проте бачимо, що шлях до успішної «зеленої» відбудови у повоєнний період супроводжується низкою викликів та є надзвичайно масштабним завданням не лише для

України, а й для решти світу, оскільки реалізація комплексу цілеспрямованих заходів на пряму залежить від міжнародної спільноти – її спроможностей, бачення, грошових коштів та наявності ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі, пов'язаній зі спроможністю вітчизняних бізнес-структур сприяти «зеленій» повоєнній відбудові України через підтримання інклюзивності розвитку територій, присвячено чимало праць науковців, серед яких: Калетник Г. М. та Шпикуляк О. Г. [1]; Гончарук І. В. [2]; Лутковська С. М. [3]; Лупенко Ю. О., Малік М. Й. та Шпикуляк О. Г. [4]; Мірошниченко В. В. та Тьорло В. О. [5]; Чайковська М. А. та Глущенко Г. Ю. [6]; Боровик Ю. Т., Єлагін Ю. В. та Полякова О. М. [7]; Івашура А. А. [8]; Латинін М. та Біловіцька Ю. [9]; Зварич Р., Масна О. та Рівіліс І. [10]; інші.

Однак попри результати цих ґрунтовних напрацювань учених вважаємо, що тема «зеленого» відновлення економіки України в повоєнний час та інклюзивного розвитку територій є недостатньо розглянутою в наукових колах і потребує глибшого дослідження й осмислення, зокрема, у сфері взаємодії та підтримання бізнесу, екології та соціальних аспектів діяльності держави.

Метою дослідження є аналіз можливостей вітчизняних бізнес-структур щодо «зеленого» відновлення України у контексті досягнення інклюзивного розвитку територій, а також виявлення перспективних стратегій для успішної реалізації державної екологічної політики в умовах забезпечення стійкості та соціальної справедливості.

Завдання дослідження полягає у:

- комплексному аналізу сучасного стану й тенденцій державної політики щодо «зеленої» відбудови України на основі дослідження нормативно-правової бази і регулятивних механізмів у даній тематиці;
- вивченні досвіду розвинених країн світу щодо реалізації екологічних ініціатив у бізнес-середовищі та дослідження їхньої результативності у сфері відновлення й подальшої інклюзивності розвитку територій;
- структурній характеристиці вітчизняного бізнес-середовища з метою ідентифікації ймовірних сегментів, що могли б стати ключовими у «зеленому» відновленні країни після припинення воєнних дій;
- визначенні перспектив розвитку «зеленого» бізнесу у контексті відновлення і доступності для усіх груп населення;
- розроблення рекомендацій і стратегій взаємодії між владою, бізнесом та громадськістю стосовно сприяння економічному відновленню й інклюзивному розвитку територій після завершення воєнних дій на території України.

Відповідно до мети дослідження та задля проведення комплексного аналізу ключових тенденцій відбудови України, використано такі загальнонаукові методи, як: узагальнення (для огляду й аналізу нормативно-правової бази, регулятивних механізмів і документів міжнародних організацій щодо регулювання «зелених» технологій і сталого розвитку); порівняння (з метою здійснення зіставлень усіх схожостей і відмінностей «зеленої» економіки України з рештою світу); системний аналіз (для ідентифікації ключових компонентів екологічної сфери та створення цілісного уявлення про державну «зелену» відбудову, ґрунтуючись на принципі інклюзивності); абстрактно-логічний (для пошуку зв'язку між концепціями та практиками з досліджуваної проблематики); емпірико-індуктивний (задля пошуку перспектив у повоєнній концепції відбудови країни, акцентуючись на екологічній складовій); статистичний (для проведення структурного аналізу вітчизняного бізнес-простору); прогнозування (на основі аналізу тенденцій розвитку дослідження перспектив поступу вітчизняного «зеленого» бізнесу).

Виклад основного матеріалу. Одним із перспективних і важливих напрямів екологічної політики України за умови завершення російсько-української війни є

активізація діяльності вітчизняних бізнес-структур з метою забезпечення стійкого економічного розквіту, соціальної стабільності населення та зміцнення потенціалу країни на світовій арені. У такому контексті бізнес слід розглядати як інструмент політики щодо надання робочих місць для населення, залучення інвестиційних потоків у промисловий комплекс, відновлення зруйнованих об'єктів інфраструктури, будівництва нових підприємств, розвитку різних секторів економіки та ін. Сьогодні наша держава, яка пройшла через низку політичних, економічних та соціальних перемін, має унікальну можливість побудови сучасної, конкурентоспроможної й стабільної економіки з фокусом переходу на «зелені» рейки за умови інклюзивності процесу (тобто враховування потреб різних соціальних груп, у тому числі людей з обмеженими можливостями), де виявлені недоліки сьогодення можуть стати гарними можливостями у майбутньому. При цьому, сам бізнес повинен не лише сприяти економічному зростанню території, а й підтримувати інклюзивність доступу до робочих місць, особливо вразливих категорій населення. Такі трансформаційні зрушення допоможуть успішно пройти повоєнну відбудову, що сприятиме розвитку «зеленої» економіки, роблячи її доступною для всіх громадян та сприяючи збереженню навколишнього середовища.

Принагідно наголосимо, що початковим етапом вивчення ефективності «зеленої» перебудови в Україні повинен стати комплексний аналіз поточного стану кліматичної політики держави, що ґрунтується на таких ключових аспектах:

1. **Стратегічні документи та законодавство**, які відображають поступовий розвиток екологічної політики в державі. Окремі з них: Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», Стратегія сталого розвитку України до 2030 року, Національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року, Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, Енергетична стратегія України на період до 2035 року, Закон України «Про альтернативні джерела енергії», Концепція «зеленої» економіки в Україні, Стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки, Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та зеленої трансформації енергетичної системи України», Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року та інші [11].

2. **Фінансове підтримання** для забезпечення реалізації «зелених» проектів, що здійснюється завдяки державним програмам (енергоефективне утеплення будинків, розвиток відновлюваної енергетики, захист лісів та біорізноманіття); міжнародним донорським ініціативам (Програма фінансування енергоефективності в житловому секторі України від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), Програма з відновлення лісів від Світового банку, Програма з відновлення України від Європейського інвестиційного банку (ЄІБ), Програма з енергоефективності в громадських будівлях в Україні від Міжнародного фонду «Відродження») та шляхом стимулювання приватних інвестицій (наприклад, надання податкових пільг приватним інвесторам).

3. **Регуляторні механізми**. Ефективність державної політики залежить від наявності та розвитку регуляторних механізмів, які стимулюють підприємства та громадськість до впровадження «зелених» технологій. Це можуть бути податкові пільги, субсидії, кредитування під низьку відсоткову ставку, а також стандарти екологічної безпеки. Зокрема, Україна активно реалізовує програми енергоефективного утеплення будинків, стимулює використання відновлювальних джерел енергії, запроваджує екологічні стандарти для транспорту, розвиває систему збирання та переробки відходів вітчизняних підприємств.

4. **Сталість політики**, котра має пріоритетне значення для забезпечення сталого розвитку та збереження природних ресурсів, а також характеризується продовженням й удосконаленням національних стратегій і планів; неперервністю реалізації «зелених» проектів і програм; стабільним державним фінансуванням «зелених» ініціатив; активною взаємодією і залученням громадськості, стейкхолдерів у процес.

5. Партнерство та взаємодія з громадськістю реалізується завдяки проведенню консультацій та участі громадськості в процесі розроблення програми; публічним обговоренням; партнерству з міжнародними установами; проведенню інформаційних кампаній та освітніх заходів, що свідчить про підтримання та легітимність рішень у «зеленій» відбудові держави.

Якщо розглядати досвід і практики розвинених країн світу в галузі «зеленого» відновлення, варто пам'ятати не лише про застосування технічних інновацій, але й про аспекти інклюзивності. Зокрема, окремі країни світу цей чинник вже врахували у своїх стратегіях і активно реалізують. До прикладу, Німеччина, котра характеризується не лише активним використанням відновлюваних джерел енергії та зменшенням залежності від вугілля й інших викидів (план «Енергетичної трансформації»), актуалізує питання забезпеченості доступу до чистої енергії усіх громадян; Данія, яка активно поширює приватне інвестування у розвиток вітроенергетики, враховує ще й соціальні аспекти – надання робочих місць і підтримання місцевих громад; Швеція, яка відома високою ефективністю у сфері утилізації відходів та відновлення ресурсів, окремо ще створює можливості для соціально вразливих груп населення, пропонуючи їм роботу в секторі відновлення ресурсів; Ісландія та Норвегія враховують інклюзивність у своїх ініціативах щодо енергетичного переходу, забезпечуючи доступ усіх верств населення до енергії та транспортних засобів. Відтак, бачимо, що низка країн не лише спрямовує свої зусилля на застосування відновлювальних джерел енергії у державній економіці, але й здійснює активний розвиток соціально-орієнтованих стратегій. Проте розуміємо, що той шлях, який вони проходили роками, Україна ж сьогодні має пройти у значно коротший проміжок часу.

У такому контексті, як згадувалось раніше, драйверами успішного «зеленого» відновлення є суб'єкти бізнес-простору, котрі мають змогу не лише отримувати прибуток, але й виступають інструментом досягнення соціальної справедливості. Сьогодні існують окремі перспективи «зеленого» розвитку, зокрема, в енергетичній сфері (держава має потужний потенціал у секторі відновлювальних джерел енергії – сонячній та вітровій), будівництві (завдяки реконструкції й модернізації житлового фонду та інфраструктури можна досягти зменшення споживання енергії та викидів), транспортній сфері (шляхом переходу на електромобілі можна сприяти скороченню шкідливих транспортних викидів у атмосферу й покращенню якості повітря), сільському господарстві та лісовому секторі (застосовуючи екологічно стійкі с/г методи можна скоротити викиди та зберегти родючість ґрунтів), інноваційних технологіях (завдяки популяризації «зеленої» індустрії серед населення існує ймовірність збільшення нових робочих місць і підвищення рівня зайнятості, у т.ч. серед соціально вразливих груп населення).

За результатами реалізації проекту «Дослідження стану бізнесу в Україні» у межах Програми розвитку ООН «Підтримка України», проведеного у період 20.12.2023–08.01.2024, серед 696 власників та СЕО підприємств, індекс активності бізнесу станом на січень 2024 року становив 37,3 (зі 100 можливих), що свідчить про незначне зростання показника порівняно з попередньою хвилиною аналогічного дослідження (36,3). Це підтверджує стан «втоми» вітчизняних підприємств від невизначеності та стагнації на ринку, непрогнозованості розвитку ситуації в державі та на внутрішньому ринку, непередбачуваних дій держави та ін. Щодо діяльності МСП, то даний сектор у 2024 році демонструє покращення своєї діяльності, оскільки майже половина представників МСП (44,5%) заявила про зростання чисельності персоналу, наголошуючи, що саме людські ресурси є пріоритетними для післявоєнного відновлення бізнесу. Сьогодні майже половина опитаних респондентів (45,8%) зазначила, що їхній бізнес очікує на збільшення оборотів у 2024 році [12]. Тому, вважаємо, що держава повинна активно працювати над створенням стабільного та прогнозованого економічного середовища, сприяючи розвитку «зеленої» економіки та підтриманні малих і середніх підприємств,

що рухаються у цьому напрямку. Важливо забезпечити підприємствам доступ до фінансових ресурсів для впровадження екологічних технологій, що сприятиме зменшенню впливу на навколишнє середовище.

Сьогодні в Україні діє низка різноманітних програм фінансового підтримання та консультаційних послуг для «зелених» підприємств, котрі спрямовуються на ведення екологічно відповідального підприємництва. Зокрема, це програми «Енергоефективність», «Зелений кредит», «Зелена енергія», «Зелена інвестиційна платформа», а також консультаційні центри з енергоефективності та відновлюваної енергії, ін. Дані ініціативи спрямовані на стимулювання «зеленого» бізнесу, впровадження екологічно стійких технологій і практик у різних секторах економіки задля доступності «зелених» інвестицій різним верствам населення.

Для надання ефективного переходу до «зеленої» економіки варто, щоб усі скеровані заходи відповідали критеріям та вимогам (табл. 1).

Таблиця 1. Напрями модернізації в секторі економіки у темпі «зеленого» шляху

№ з/п	Заходи	Характеристика
1	«Озеленення» угод	До них відносимо нові навички з урахуванням природоохоронних аспектів, до цієї категорії входять професії, що зачіпають практично усі сфери діяльності: транспорт, будівництво, промисловість, туризм, сільське, лісове господарство та ін.
2	«Зелені» робочі вакансії	Сприяють перерозподілу працівників, надання гідної роботи та підтримання переміщених працівників
3	Зміна моделі виробничого процесу і споживання	Налагоджувати ширші методи виробництва відповідно до принципів промислової екології, включаючи циркулярну економіку та моделі споживання, що враховують екологічні та соціальні виклики (переробна упаковка та повторні споживчі властивості товару)
4	Утворення нових галузей та удосконалення старих	«Зелена» охорона навколишнього середовища – це діяльність, яка охоплює та сприяє споживанню енергії, води, зменшенню викидів парникових газів, відходів та забруднення, а також надає захист біорізноманіттю. Управління природними ресурсами – це діяльність, пов’язана з управлінням енергією, водними ресурсами, переробкою, виробництвом та запровадженням використання відновлювальних джерел енергії
5	Справедливий розподіл ресурсів	Застосування альтернативних джерел замість вичерпних, а також справедливий розподіл природних ресурсів між різними групами населення

Джерело: складено на основі [13].

Отже, розуміємо, що відбудова України після завершення воєнного конфлікту матиме винятковий вплив на процвітання країни у середньо- та довготерміновій перспективі. Відтак, те, що сьогодні буде закладено у планування «зеленої» економіки, визначатиме основні вектори поступу України ще упродовж кількох десятків років. Тому, у цьому контексті, слід приділити чималу увагу формуванню нової візії – концепції з деталізацією покрокових дій щодо «зеленого» відновлення шляхом ефективної підприємницької діяльності вітчизняних бізнес-структур. Для цього держава повинна окреслити пріоритетні шляхи розвитку для бізнесу вже сьогодні завдяки: стимулюванню «зеленого» інвестування через спеціальні інвестиційні фонди або податкові стимули для бізнесу, що реалізують «зелені» проекти; розвитку «зеленої» інфраструктури, завдяки будівництву енергоефективних будівель, вітрових ферм, сонячних електростанцій, систем водопостачання та очищення; підтриманні малих та середніх підприємств, котрі розвивають «зелені» технології, пропонуючи фінансове й консультативне підтримання; стимулюванню «зеленого» споживання, реалізуючи низку програм й ініціатив, що підвищують свідомість суспільства щодо «зелених» технологій і виробів; впровадженню соціально-справедливих програм, котрі включали б соціально вразливі групи населення у «зелений» сектор.

Висновки. «Зелена» відбудова України у післявоєнний період є ключовим чинником у державному сталому розвитку та збереженні навколишнього середовища, де бізнесу належить пріоритетна роль у забезпеченні не лише економічного поступу держави, а й соціальної стабільності населення та інклюзивності розвитку територій. Шляхом інвестування у «зелені» технології, екологічно чисте виробництво та сталі підприємства, бізнес може сприяти створенню стійких умов для розвитку країни та покращенню якості життя населення.

Вважаємо, що міцний фундамент повоєнної відбудови повинен закладатися вже зараз завдяки ретельно продуманій державній політиці, де «зелене» відновлення на засадах інклюзивності стане основою майбутньої стратегічної концепції. Це дозволить створити стабільні умови для розвитку країни, забезпечуючи участь усіх верств населення в «зеленому» розвитку та покращенні якості життя громадян. Лише таким чином можна забезпечити сталість та успіх у «зеленій» відбудові України, що відіграє критично важливу роль у створенні сприятливого майбутнього.

Conclusions. Therefore, the «green» reconstruction of Ukraine in the post-war period is a key factor in the state's sustainable development and preservation of the environment, where business has a priority role in ensuring not only the economic progress of the state but also the social stability of the population and the inclusive development of territories. By investing in «green» technologies, environmentally friendly production, and steel enterprises, businesses can contribute to creating sustainable conditions for the development of the country and improving the quality of life of the population.

We believe that a solid foundation for post-war reconstruction should be laid now thanks to a carefully thought-out state policy, where «green» recovery based on inclusiveness will become the basis of the future strategic concept. This will create stable conditions for the development of the country, ensuring the participation of all segments of the population in «green» development and improving the quality of life of citizens. Only in this way will we be able to ensure stability and success in the «green» reconstruction of Ukraine, which plays a critical role in creating a favorable future.

Список використаних джерел

1. Kaletnik G. M., Shpykuliak O. G., Bilokinna I. D. The concept of «green economy» in the development of social formations. Economic aspects of energy efficient and environmentally safe directions for the development of rural areas: collective monograph. Sofia: VUZF Publishing House «St. Grigorii Bogoslov», 2021. P. 61–79.
2. Гончарук Т. В. Виробництво біопалива як підсистема формування зеленої економіки. *Економічний форум*. 2013. № 4. С. 4–8.
3. Лутковська С. М. Стійкій і сталий розвиток системи екологічної безпеки в умовах глобалізації. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2020. № 2. С. 5–11. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2020-2-1>
4. Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. та ін. Стратегія розвитку підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення аграрної економіки України. Київ: ННЦ «ІАЕ». 2022. 32 с.
5. Мірошниченко В. В., Тьорло В. О. Проблеми становлення «зеленої» економіки в Україні. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2018. Т. 3 (1). С. 83–88.
6. Чайковська М. А., Глущенко Г. Ю. «Зелена економіка» як складова досягнення стабільності в державі. *Економіка та підприємництво* : зб. наук. пр., 2016. Вип. 36–37. С. 207–215.
7. Борови Ю. Т., Єлагін Ю. В., Полякова О. М. «Зелена» економіка : сутність, принципи, перспективи для України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 69. С. 75–83.
8. Івашура А. А. Сучасні тенденції розвитку «зеленої» економіки в умовах глобалізації та мінімалістичного руху : монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. 113 с.
9. Латинін М., Біловіцька Ю. Теоретичні підходи до функціонування механізмів державної політики сталого розвитку «зеленої» економіки в Україні. *Науковий вісник: Державне управління*. 2022. № 1 (11). С. 74–91.
10. Зварич Р., Масна О., Рівіліс І. Методологічні засади формування концепції «зеленої» економіки. *Вісник Економіки*. 2022. № 4. С. 131–144. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.04.131>

11. Національна екологічна політика. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/natsionalna-ekologichna-polityka/> (дата звернення: 15.02.2024).
12. Дослідження стану бізнесу в Україні. Дія.Бізнес. URL: https://business.diia.gov.ua/uploads/7/37703-rezul_tati_opituvanna_biznesu_sicen_2024_1.pdf (дата звернення: 02.03.2024).
13. Заяц О. В., Федорець С. В. Бекграунд «зеленої економіки» зарубіжних країн для запровадження досвіду в український бізнес. *Науковий збірник «InterConf»*. 2023. № 181. С. 79–83.

References

1. Kaletnik G. M., Shpykuliak O. G., Bilokinna I. D. (2021). The concept of “green economy” in the development of social formations. Economic aspects of energy efficient and environmentally safe directions for the development of rural areas: collective monograph. Sofia: VUZF Publishing House “St. Grigorii Bogoslov”, pp. 61–79.
2. Honcharuk T. V. (2013). Vyrobnystvo biopalyva yak pidsystema formuvannya zelenoi ekonomiky [Production of biofuel as a subsystem of the formation of a green economy]. *Ekonomichnyi forum*, no. 4, pp. 4–8.
3. Lutkovska S. M. (2020). Stiikii i stalyy rozvytok systemy ekolohichnoi bezpeky v umovakh hlobalizatsii [Sustainable and sustainable development of the environmental security system in the conditions of globalization]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky*, no. 2, pp. 5–11. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2020-2-1>
4. Lupenko Yu., Malik M., Shpykuliak O. ta in. (2022). Stratehiia rozvytku pidpriemnystva, kooperatsii ta ahropromyslovoi intehratsii v umovakh voiennoho chasu ta povoiennoho vidnovlennia ahraanoi ekonomiky Ukrainy [Strategy for the development of entrepreneurship, cooperation and agro-industrial integration in the conditions of wartime and post-war recovery of the agrarian economy of Ukraine]. Kyiv: NNTs “IAE”, 32 p.
5. Miroshnychenko V. V., Torlo V. O. (2018). Problemy stanovlennia “zelenoi” ekonomiky v Ukraini [Problems of the establishment of a “green” economy in Ukraine]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky*, vol. 3 (1), pp. 83–88.
6. Chaikovska M. A., Hlushchenko H. Iu. (2016). “Zelena ekonomika” yak skladova dosiahnennia stabilnosti v derzhavi [“Green economy” as a component of achieving stability in the state]. *Ekonomika ta pidpriemnystvo: zb. nauk. pr.*, vol. 36–37, pp. 207–215.
7. Borovik Y. T., Elagin Y. V., Polyakova E. N. (2020). “Zelena” ekonomika: sutnist’, pryntsypy, perspektyvy dlya Ukrainy [“Green” economy: essence, principles, prospects for Ukraine]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 69, pp. 75–83.
8. Ivashura A. A. (2022). Suchasni tendentsiyi rozvytku “zelenoyi” ekonomiky v umovakh hlobalizatsiyi ta minimalistychnoho rukhu [Modern trends in the development of the “green” economy in the conditions of globalization and the minimalist movement] : monograph. Kharkiv: KHNEU im. S. Kuznetsya, 113 p.
9. Latynin M., Bilovitska Y. (2022). Teoretychni pidkhody do funktsionuvannya mekhanizmiv derzhavnoyi polityky staloho rozvytku “zelenoyi” ekonomiky v Ukraini [Theoretical approaches to the functioning of mechanismsn Ukraine]. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia*, no. 1 (11), pp. 74–91.
10. Zvarych R., Masna O., Rivilis I. (2022). Metodolohichni zasady formuvannya kontseptsiyi “zelenoyi” ekonomiky [Methodological principles of the formation of the concept of “green” economy]. *Visnyk Ekonomiky*, no. 4, pp. 131–144. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.04.131>
11. Natsionalna ekolohichna polityka [National environmental policy]. Ministerstvo zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy [The Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine]. Available at: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/natsionalna-ekologichna-polityka/> (accessed 15 February 2024).
12. Doslidzhennia stanu biznesu v Ukraini [Study of the state of business in Ukraine]. Diia.Biznes [Action. Business]. Available at: https://business.diia.gov.ua/uploads/7/37703-rezul_tati_opituvanna_biznesu_sicen_2024_1.pdf (accessed 02 March 2024).
13. Zaiats O. V., Fedorets Ye. V. (2023). Bekhraund “zelenoi ekonomiky” zarubizhnykh krain dlia zaprovadzhenia dosvidu v ukrainskyi biznes [The background of the “green economy” of foreign countries for introducing experience into Ukrainian business]. *Naukovyi zbirnyk “InterConf”*, no. 181, pp. 79–83.